Siedlce
Miasto Przyjazne

E-informator prawny

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA CZYNY ZABRONIONE wśród osób nieletnich

pomocprawna.sc.org.pl | np.ms.gov.pl

POMOC PRAWNA
PORADY OBYWATELSKIE
MEDIACJA

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
www.ms.gov.pl

sursum corda
STOWARZYSZENIE
w górę serca

Projekt finansowany z budżetu Państwa, realizowany przez Miasto Siedlce

Siedlce Miasto Przyjazne

POMOC PRAWNA
PORADY OBYWATELSKIE
MEDIACJA

sursum corda STOWARZYSZENIE w górę serca

ZAPISY NA NIEODPŁATNE PORADY W 2022 R.:

on-line poprzez stronę np.ms.gov.pl

mailowo na adres wbs@um.siedlce.pl

INFORMACJE:

pod nr telefonu **25 794 37 80** pn - pt: 8.00 - 16.00

GDZIE OTRZYMASZ NIEODPŁATNĄ POMOC:

pomoc prawna

URZĄD MIASTA SIEDLCE
Skwer Niepodległości 2
poniedziałek: 12.00 – 16.00, wtorek: 8.30 - 12.30,
środa i piątek: 11.00 - 15.00, czwartek: 9.00 - 13.00

URZĄD MIASTA SIEDLCE
ul. Krystyny Osińskiej 6
poniedziałek i wtorek: 12.00 – 16.00, środa - piątek: 8.00 - 12.00

poradnictwo obywatelskie

URZĄD MIASTA SIEDLCE
ul. Krystyny Osińskiej 6
poniedziałek i wtorek: 8.00 – 12.00, środa - piątek: 12.00 - 16.00

Kazus
ODPOWIEDZIALNOŚĆ NIELETNICH

Pięciu chłopaków w wieku ok. 15 lat wymyśliło sobie zabawę, strzelanie z procy szyszkami i kamieniami do grupy młodzieży, która siedziała przy ognisku. Któryś z chłopców trafił dziewczynę siedzącą przy ognisku. W efekcie dziewczyna ta straciła wzrok. Nie udało się ustalić, który z nich spowodował utratę wzroku, jednakże żaden z nich nie zaprzeczał, że aktywnie uczestniczył w tym zdarzeniu, strzelając czy też donosząc kamienie. Sprawa trafiła do Sądu. Jeden z chłopców początkowo strzelał z procy, potem oddał ją koledze, jednakże Sąd nie widział podstaw by go zwolnić z odpowiedzialności, gdyż w ocenie Sądu stworzył on tym samym koledze warunki i ułatwił atak. Sąd uznał, iż wszyscy chłopcy są winni i zasądził od nich solidarnie na rzecz poszkodowanej dziewczyny kwotę 80.000 zł tytułem zadośćuczynienia, kwotę 17.818 zł tytułem skapitalizowanej renty na zwiększone potrzeby za określony czas, kwotę po 370 zł miesięcznie tytułem renty oraz kwotę 8 000 zł tytułem zaliczki na koszty leczenia. ***Ponadto Sąd ustalił, że chłopcy ci ponoszą odpowiedzialność także za dalsze skutki uszkodzenia narządu wzroku powódki, które mogą się ujawnić w przyszłości !***

W sprawie tej Sąd Najwyższy uznał, że ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich, reguluje zakres cywilnoprawnej odpowiedzialności odszkodowawczej nieletnich (art. 6 pkt 2 u.p.n.), ale ponoszą oni także odpowiedzialność odszkodowawczą za szkodę wyrządzoną czynem karalnym, wyznaczoną przez przepisy Kodeksu cywilnego.

Przykład: (wyrok SN z dnia 18.01.2012 r, w sprawie sygn. akt II CSK 157/11)

WYJAŚNIENIE PRAWNE

Osoba młoda nie jest zwolniona z odpowiedzialności za swoje czyny. Szkodliwość czynu takiego jak udział w bójce, pobicie albo zranienie nie zostanie zmniejszona, bo czynu takiego dopuścił się nieletni (jeśli zostanie spełniony warunek, że nieletni działał mając przy tym świadomość skutków swojego zachowania). Czasem niewinna niby z pozoru zabawa w młodości może skończyć się ujemnymi konsekwencjami i to na całe życie. Mowa tu nie tylko o odpowiedzialności karnej, ale także o odpowiedzialności cywilnej, która nierzadko związana jest z tą pierwszą. Mało tego, bardzo często zdarza się w praktyce jeszcze tak, że Sąd wyrokiem ustali dodatkowo odpowiedzialność sprawcy za przyszłe szkody wynikające np. z uszkodzenia ciała, tak jak to miało miejsce w opisanym powyżej przykładzie.

Pamiętać należy, iż odpowiedzialność odszkodowawcza niepełnoletniego (np. zapłata odszkodowania w określonej kwocie) obciąża go osobiście. Tą odpowiedzialnością nie zostaną obciążeni jego rodzice, a osiągnięcie pełnoletniości

nic nie zmieni. Jeżeli to roszczenie o odszkodowanie nie przedawni się (wystarczy że wierzyciel kierować będzie co jakiś czas wnioski egzekucyjne do komornika), to ten dług będzie musiał być spłacany nawet do śmierci dłużnika. Rodzice mogą ponosić odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez ich dziecko, jeśli udowodni się im to, że nie sprawowali należytego nadzoru nad dzieckiem do trzynastego roku życia. W takiej sytuacji rodzice ponosiliby odpowiedzialność za czyny swojego dziecka.

Chcąc podnieść świadomość prawną w zakresie odpowiedzialności prawnej – oddajemy w Wasze ręce niniejszy poradnik, gdzie chcemy przedstawić kwestie związane z odpowiedzialnością prawną nieletnich. Jak pokazuje życie i problemy z jakimi zgłaszają się klienci do punktów nieodpłatnej pomocy prawnej – jest to wiedza przydatna zarówno dla młodzieży, jak i rodziców, a jej posiadanie może przyczynić się do większej odpowiedzialności i roztropności, by nie dochodziło do sytuacji dopuszczenia się czynów, których konsekwencje mogą być bardzo dotkliwe, a nawet ciągnąć się przez wiele lat.

Jeśli po lekturze tej publikacji, albo w związku z osobistą sytuacją uważasz, że przydatna byłaby rozmowa z prawnikiem – zapraszamy do najbliższego punktu nieodpłatnej pomocy prawnej. W każdym powiecie do Twojej dyspozycji są specjaliści, którzy odpowiedzą na pytania, wyjaśnią sytuację prawną, przedstawią możliwe rozwiązania, poinformują o przysługujących Ci prawach lub ciążących obowiązkach, a także przedstawia korzyści i ryzyka związane ze skierowaniem sprawy do sądu. Jest też możliwość nieodpłatnej mediacji.

Aby skorzystać z takiej pomocy wystarczy zarejestrować się na wizytę telefonicznie (pod numerem telefonu wskazanym na stronie starostwa powiatowego lub miasta n a prawach powiatu) lub wybrać dogodny termin i miejsce elektronicznie, np. za pośrednictwem serwisu **np.ms.gov.pl**, gdzie znajdziesz dodatkowe informacje o zakresie i warunkach korzystania z nieodpłatnej pomocy, jak również mapę ponad 1.500 punktów działających w całym kraju.

Warunkiem uzyskania nieodpłatnej pomocy jest złożenie oświadczenia, że nie stać Cię na skorzystanie z płatnej pomocy prawnej. W określonych sytuacjach, np. ze względu na epidemię, samorząd lokalny może zdecydować o zdalnej pracy punku, wówczas pomoc jest udzielana za pośrednictwem środków komunikacji na odległość.

Zasady ponoszenia odpowiedzialności przez osoby nieletnie

Odpowiedzialność karna nieletnich w polskim prawie za czyny karalne i przestępstwa została w naszym prawie uregulowana dwutorowo, w oparciu o:

- przepisy ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich z dnia 9 czerwca 2022 r. (Dz.U. z 2022 r. poz. 1700)
- przepisy Kodeksu Karnego / dalej kk / który przewiduje głównie odpowiedzialność osób pełnoletnich.

Odpowiedzialność nieletniego na gruncie ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich.

Przewidziane w ustawie działania podejmuje się w przypadkach, gdy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuścił się czynu karalnego. / art. 2 ustawy/

Ustawa ta wyróżnia trzy kategorie osób nieletnich:
1. W zakresie postępowania w sprawach o demoralizację - osoby, które ukończyły 10 lat i nie są pełnoletnie.
2. W zakresie postępowania w sprawach o czyny karalne - osoby, które dopuściły się takiego czynu po ukończeniu 13 lat, ale przed ukończeniem 17 lat
3. W zakresie wykonywania środków wychowawczych, środka leczniczego lub środka poprawczego - osoby, względem których środki te zostały orzeczone, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez te osoby 21 lat, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej /art. 1 ustawy/.

Zasadą polskiego prawa karnego jest niepodleganie nieletnich odpowiedzialności karnej. Nieletniość to okoliczność, która wyłącza winę!!!

ilekroć w ustawie jest mowa o:

1. Czynie karalnym - rozumie się przez to czyn zabroniony przez ustawę jako:

a) przestępstwo lub przestępstwo skarbowe albo,

b) wykroczenie lub wykroczenie skarbowe.

2. Czynie zabronionym - rozumie się przez to zachowanie o znamionach określonych w ustawie karnej /art. 1 ustawy/

Postępowanie w sprawach nieletnich prowadzi sąd rodzinny, chyba że ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich stanowi inaczej /art. 23 ustawy/.

Wobec nieletniego mogą być stosowane środki wychowawcze, środek leczniczy oraz środek poprawczy. Wobec nieletniego kara może być orzeczona tylko w przypadkach określonych w ustawie, jeżeli inne środki nie są w stanie zapewnić resocjalizacji nieletniego /art. 6 ustawy/.

Nieletni odpowiada na zasadach określonych w ustawie o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich przede wszystkim wówczas, kiedy przejawia demoralizację, bo np. dopuścił się czynu zabronionego, naruszył zasady współżycia społecznego, uchylał się od obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, używał alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych, ich prekursorów, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, zwanych dalej, substancją psychoaktywną", uprawiał nierząd /art. 4 ustawy/.

Zgodnie z treścią ustawy środkami wychowawczymi są:
1) upomnienie;
2) zobowiązanie do określonego postępowania, a zwłaszcza do naprawienia wyrządzonej szkody w całości albo w części, do zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, do wykonania prac społecznych, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki lub pracy, do uczestniczenia w odpowiednich zajęciach o charakterze wychowawczym, terapeutycznym, w szczególności terapii uzależnień, psychoterapii, psychoedukacji, lub szkoleniowym, do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, do powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub do zaniechania używania substancji psychoaktywnej;
3) nadzór odpowiedzialny rodziców albo opiekuna nieletniego;
4) nadzór organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, której celem statutowym jest praca z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, zapobieganie demoralizacji nieletnich lub pomoc w readaptacji społecznej nieletnich, pracodawcy albo osoby godnej zaufania udzielających poręczenia za nieletniego;
5) nadzór kuratora sądowego;

6) skierowanie do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją;

7) zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów albo pojazdów określonego rodzaju;

8) przepadek przedmiotów pochodzących z czynu zabronionego, przepadek przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia czynu zabronionego, przepadek równowartości przedmiotów pochodzących z czynu zabronionego lub przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia czynu zabronionego, przepadek przedmiotów, których wytwarzanie, posiadanie, obrót, przesyłanie, przenoszenie, przewóz lub przechowywanie jest zabronione, przepadek przedsiębiorstwa albo jego równowartości, przepadek korzyści majątkowej albo jej równowartości lub przepadek przedmiotów czynów zabronionych;

9) umieszczenie w rodzinie zastępczej zawodowej specjalistycznej, która ukończyła szkolenie przygotowujące do sprawowania opieki nad nieletnim, zwanej dalej,rodziną zastępczą zawodową";

10) umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym;

11) umieszczenie w okręgowym ośrodku wychowawczym /art. 7 ustawy/.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ NIELETNIEGO NA GRUNCIE KODEKSU KARNEGO

Obowiązuje zasada, że odpowiedzialność karną na gruncie k.k. ponosi ten, kto popełnił czyn zabroniony po ukończeniu 17 lat. Według k.k. nieletni to osoba, która ukończyła 17 lat, zaś w drodze wyjątku mając na uwadze najcięższe przestępstwa, jak nieletniego traktuje się osobę, która ukończyła 15 rok życia. Nieletni odpowiada za wszystkie przestępstwa określone w k.k. jeśli ukończył kończył 17 lat. Taka osoba może liczyć na złagodzenie kary, jednakże będzie sądzona jak osoba dorosła. Analogicznie nieletni, który ukończył 15 rok życia może zostać potraktowany wyjątkowo, jeśli dopuścił się najpoważniejszych przestępstw. Mowa tu o zabójstwie, doprowadzeniu do ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, sprowadzeniu zdarzenia powszechnie niebezpiecznego, gwałcie ze szczególnym okrucieństwem, czynnej napaści na funkcjonariusza. Taki nieletni może zostać pociągnięty do odpowiedzialności na zasadach k.k., jeśli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a przede wszystkim jeśli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne. **Stąd też, odpowiedzialność karna nieletniego określona w art. 10 § 2 k.k. jest wyjątkiem od zasady nieodpowiedzialności karnej nieletnich.** Nieletni **może zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej** wyłącznie **wyjątkowo**, jeżeli dojdzie do spełnienia w sposób łączny przesłanek z art. 10 § 2 k.k., takich jak:

1. Popełni czyn, który ma znamiona jednego z przestępstw enumeratywnie wyliczonych w tym przepisie, o których mowa niżej,
2. po ukończeniu 15 roku życia,
3. okoliczności sprawy, stopień rozwoju sprawcy, jego warunki i właściwości osobiste przemawiają za jego ukaraniem.

Poniesienie odpowiedzialności karnej przez nieletniego ma charakter fakultatywny, co oznacza, że zależy ono od oceny jakiej dokona sąd. Nieletni może ponieść taką odpowiedzialność wówczas, gdy dopuści się popełnienia jednego lub więcej przestępstw wynikających z przepisu art. 10 § 2 k.k. Przestępstwa te (czyny

zabronione) są wyjątkowo poważne, nierzadko popełniane przez sprawców nieletnich z wyjątkową brutalnością i okrucieństwem.

1. nieletni może ponieść odpowiedzialność karną wtedy, kiedy **można przypisać mu winę** w czasie popełnienia czynu,
2. Kara wymierzona nieletniemu sprawcy, o którym mowa w art. 10 § 2 k.k., nie może przekroczyć 2/3 górnej granicy ustawowego zagrożenia karą za przestępstwo, które mu zostanie przypisane.
3. w stosunku do sprawcy, który w czasie popełnienia przestępstwa nie ma ukończonych lat 18, nie orzeka się kary dożywotniego pozbawienia wolności, czyli można mu wymierzyć co najwyżej karę 25 lat pozbawienia wolności za przestępstwo zagrożone karą dożywotniego pozbawienia wolności.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ NIELETNIEGO NA GRUNCIE KODEKSU KARNEGO

W stosunku do sprawcy, który popełnił **występek** po ukończeniu lat 17, lecz przed ukończeniem lat 18, sąd zamiast kary stosuje środki wychowawcze, lecznicze albo poprawcze przewidziane dla nieletnich, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają (art. 10 § 4 k.k.). Mowa tu o młodocianym między 17 a 18 rokiem życia, który popełnił występek. By można było zastosować ten przepis, muszą wystąpić u osoby tej okoliczności związane z przypadkowością popełnionego przez nią czynu, chwilowymi nieprzezwyciężonymi pokusami, znajdowaniem się pod silnym wpływem innych osób, drugorzędną rolą w przestępstwie, wyjątkowo pozytywnymi cechami charakteru, brakiem zachowań agresywnych czy też brutalnych.

Kodeks karny dzieli przestępstwa na dwie grupy: zbrodnie i występki:

- **zbrodnia** to czyn zabroniony, za którego popełnienie przewidziana jest tylko kara pozbawienia wolności, i to na czas nie krótszy niż 3 lata, lub kara surowsza (25 lat pozbawienia wolności, kara dożywotniego pozbawienia wolności)
- **występek** to czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5000 złotych, także karą ograniczenia wolności przekraczającą miesiąc albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.

ZAKRES NIEODPŁATNEJ POMOCY

POMOC PRAWNA
PORADY OBYWATELSKIE
MEDIACJA

NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA

• informacja o stanie prawnym lub obowiązkach i uprawnieniach • wskazanie sposobów rozwiązania problemu prawnego • sporządzenie projektu pisma (z wyłączeniem spraw w toczących się już postępowaniach), w tym o zwolnienie z kosztów sądowych lub o ustanowienie pełnomocnika • poinformowanie o kosztach i ryzyku finansowym skierowania sprawy do sądu • nieodpłatna mediacja • informacja o możliwościach innej, darmowej pomocy

NIEODPŁATNE PORADNICTWO OBYWATELSKIE

• rozpoznanie problemu i udzielenie porady dostosowanej do indywidualnej sytuacji, zwłaszcza w sprawach zadłużenia, mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego • poinformowanie o przysługujących uprawnieniach lub ciążących obowiązkach • wsparcie w samodzielnym rozwiązywaniu problemu, np. poprzez sporządzenie planu wyjścia z trudnej sytuacji oraz udzielenie pomocy w jego realizacji • skierowanie do odpowiednich instytucji lub placówek nieodpłatnej pomocy • nieodpłatna mediacja

NIEODPŁATNA MEDIACJA

• poinformowanie o możliwościach i korzyściach polubownych metod rozwiązywania sporów • przygotowanie projektu umowy o mediację lub wniosku o przeprowadzenie mediacji • przygotowanie projektu wniosku o przeprowadzenie mediacji w sprawie karnej • przeprowadzenie mediacji • udzielenie pomocy w sporządzeniu do sądu wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem

MEDIACJA jest dobrowolna, nieformalna i poufna, a mediator jest osobą bezstronną

Ponad połowa punktów
nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego
w Polsce jest prowadzona przez organizacje pozarządowe,
jako zadanie publiczne powierzane przez starostów lub prezydentów,
w efekcie corocznego, otwartego konkursu ofert.

sursum corda
STOWARZYSZENIE

SURSUM CORDA oznacza „w górę serca!”.

W tym zawołaniu zawiera się cała nasza misja - **pomagać w trudnej sytuacji**
i dawać nadzieję na to, że może być lepiej.
Dla tych, którzy chcą się angażować i wspierać projekty dobroczynne - tworzymy warunki
do skutecznego działania, w klimacie zaufania i czytelnych zasad.

Jedną z form naszej aktywności jest prowadzenie od 2016r.
sieci punktów **nieodpłatnej pomocy prawnej, poradnictwa obywatelskiego i mediacji**
oraz urozmaicona edukacja prawna.

Stowarzyszenie Sursum Corda powstało w 2000 roku z inicjatywy grupy przyjaciół i profesjonalistów,
którzy wcześniej - przez 6 lat - angażowali się społecznie jako wolontariusze.
Jako organizacja pozarządowa jesteśmy apolityczni działamy na zasadzie „non profit”, czyli nie dla zysku.

Posiadamy status **organizacji pożytku publicznego**, co oznacza,
że możesz przekazać nam 1% podatku, który codziennie inwestujemy w mądre pomaganie.

Będzie nam miło, jeśli dołączysz do naszej załogi !

wolontariat · chcepomagac.org · pomoc prawna · poradnictwo obywatelskie · wypoczynek na plus · wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego · centrum mediacji · ośrodek pomocy postpenitencjarnej · szkolenia

Polubmy się:
fb.com/Stowarzyszenie.Sursum.Corda
www.sc.org.pl

1% **pomoc ma MOC !** KRS 00000 20 382
wyślij SMS o treści **KRS** na nr **4321**, odeślemy Ci **za darmo** nasz nr KRS

Publikacja bezpłatna, nieprzeznaczona do sprzedaży.